חזקת הבתים פרק שלישי בבא בתרא

לג.

זוזי אחריני גביה ואכלתה שני משכנתא אמינא אי מהדרנא (ה) לה ארעא ליתמי ואמינא דאית לי זוזי אחריני גבי (ב) דאבוכון אמור רבנן (ו)[א]הבא ליפרע מנכסי יתומים לא יפרע אלא בשבועה (ג) אלא אכבשיה לשטר משכנתא ואוכלה שיעור זוזי [ב]דמיגו דאי בעינא אמינא לקוחה היא בידי מהימנא כי אמינא דאית לי זוזי גבייכו מהימננא א"ל לקוחה (ד) בידי לא מצית אמרת [ג]דהא איכא עלה קלא דארעא דיתמי היא אלא זיל אהדרה ניהלייהו וכי גדלי יתמי אשתעי דינא בהדייהו: קריביה דרב אידי בר אבין שכיב ושבק דיקלא רב אידי בר אבין אמר אנא קריבנא טפי (ה) וההוא גברא אמר אנא קריבנא טפי [ד]לסוף אודי ליה דאיהו קריב טפי ראוקמה רב חסדא בידיה א"ל [ה]ליהדר לי פירי דאכל מההוא יומא עד השתא אמר זה הוא שאומרים עליו אדם גדול הוא אמאן קא סמיך מר אהאי הא קאמר דאנא מקרבנא טפי אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא כיון

אמור רבנן הבא ליפרע בו'. אע"פ שאף בשבועה לא היה יכול ליפרע מהם עד שיגדלו כדקאמרינן ולכי גדלי מישתעי דינא בהדייהו לא היה מקפיד על ההמתנה אלא על השבועה וגרלה דרבא בר שרשום סבר כרב הונא בריה דרב יהושע דמפרש (ח) טעמא בשילהי מכילתין (דף קעד.) טעמא דאין מזקקין לנכסי יתומים משום גזרה דאי כרב פפא דמפרש משום דפריעת בעל חוב מצוה ויתמי נמי מיעבד מצוה מיהו מיעבד מצוה מ"מ אפילו יהא אמת כדכיון לא היה יכול לעכב להם הקרקע בחובו כיון דאלו בני מיעבד מצוה מיהו וכדרב הונא נמי פסקינן התם: **אכבשיה לשטר משכנתא ואוכלה שיעור זוזי.** דוקא משום דכבש לשטר משכנתא מצי למימר לקוחה היא בידי דאיה היה ידוע דבתורת משכנתא אמת לידיה דאי הוו ידעי דמעיקרא בתורת משכנתא אמת לידיה לא היה טוען רבא בר שרשום שיכול לומר לקוחה היא בידי מידי דהוה אאומן ואריס דאין לו חזקה בשדה אריסותו כיון דידוע דמעיקרא בתורת אריסותא אתו לידיה וכן דברים העשויין להשאיל ולהשכיר וגזלן (ט) דמעיקרא ידעינן דגזל שדה זו דאין לו שום חזקה: **מיגו דאי בעי למימר לקוחה היא.**

ותימה מאי דעתיה דרבא בר שרשום דאפילו אי טענין לקוחה היא בידי שבועת היסת לעולם צריך דהכי דאין נשבעין על קרקעות מדאוריתא מדרבנן נשבעים כמו שדקדק רב האי גאון מההיא דהכותב (כתובות דף פז.) הפוגמת כתובתה ועד אחד מעידה שהיא פרוע לא תפרע אלא בשבועה סבר רמי בר חמא למימר שבועה דאורייתא אמר רבא שתי תשובות בדבר זו' ועוד דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות אלמא דמדרבנן נשבעין וה"ה שבועת היסת דמ"ש ויש לומר דאין נשבעין שבועת היסת אלא היכא דטענין בדי אכל הכא לאו טענת בדי הוא שאין ולאלו ליתומים שקרקע זו אינה לקוחה בידו הלכך אי הוה טענין לקוחה היא בידי לא הוה צריך שבועת היסת:

לקוחה היא בידי לא מצית אמרת. אף על גב דאי הוה אמר לקוחה היא בידי הוה נאמן מ"מ לא הוי מיגו והכי פירושו דלא מצית אמרת לא היית יכול להעיז פניך ולומר כן כיון דנפק קלא ואין כאן מיגו וכענין זה יש בפרק שני דקדושין (דף נ.) ומה אם ילדה לומר מזיד הייתי לא משוי נשייה רשיעה פי' אינו אומר בראון מזיד הייתי ואין כאן מיגו אבל ואלו אם אמר מזיד הייתי פשיטא דמהימן: **קריביה** דרב אידי שבק דיקלא. אי לא גרסינן אלא שבק דיקלא ל"ל שלא היו לו בנים והקרוב יומר יורשו ואי גרס לקריביה יש לומר שהיו לו בנים להכי אינטריך ליה למימר דיקלא לקריביה: **ה"ג** לסוף אודי ליה. ולא גריס דאיהו קרוב

אחריני גביה. שנתחייב לי שאין משכון עליהן ואמרי לאחר שכלו שני משכנתא אם אחזיר הקרקע ליתומים ואשאל להם חוב שיש לי על אביהם צריך אני ליגבע דאמור רבנן הבא ליפרע כו' ואע"פ שיש בידי שטר חוב מחייבני שבועה: **אכבשה.** אעלים אותה: **לקוחה היא בידי.** דהא אכלתיה שני חזקה בחיי אבוהון: **מהימננא.** בלא שבועה דאין נשבעין על הקרקעות (ג) ועוד דחזקת שלש שנים במקום שטר קיימת: **אמר ליה.** אביי הא דאשבח בדעתך דאי בעינא טענינא לקוחה היא בידי כיון דידיעה מילתא דבמשכנתא (ו) איתנחית כה לא מצית למיטען לקוחה היא בידי דהא איכא קלא ועדות דארעא דיתמי היא דהשתא אילימא שני משכנתא וכיון דידעת דאית קלא עלך דארעא דא משכנתא היא גבך ולא לקוחה אין לך מתאה גדולה מזו והיה לך להזהר בשטרך הלכך זיל הדר ארעא ליתמי השתא וכי גדלי יתמי שיהו בני מיעבד מצוה דהייהו מכן שלש עשרה שנה ואילך דהוי מייב במצות אשתעי דינא בהדייהו על שטר חובך שיש לך על אביהם אשבע ומיטול כדין הכא ליפרע מנכסי היתומים דכל זמן שהם קטנים אין יורדין לנכסיהם לגבות מהן דלמאריגן בערכין בפרק שוס היתומים (דף כב.) אין נזקקין לנכסי יתומים אע"כ רבית אוכלת בהן וכדפסיק התם [שם:] רבא הלכתא אין נזקקין לנכסי יתומים ומה אמר מנו נוטעין הלכך ממתינין להם עד דגדלי דהייהו מכן י"ג שנים ואילך כדמוכח התם. והא דאמרינן בפ' מי שמת (לקמן דף קנו.) ולמכור בנכסי אביו עד שיהא בן כ' ה"מ שמוכר לצורך הוצאתו אבל לפרוע חוב אביו בית דין מוכרים מכן י"ג ואילך. ואי נמי מלוה על פה היא כי גדלי ליתמי דינא בהדייהו ושבע ויטול כדאמר רב פפא בשמעתא בתרייתא דמכילתין [קטו.] הלכתא מלוה על פה גובה מן היורשין והני מילי שיש עדים שהלוהו ושבע שלא פרעו ויטול: **אמאי הוא גברא אמר אנא קריביה טפי.** ומתוך שלא נודע מי קרוב יותר החזיק אותו האיש בקרקע לפי שהיה אלם יותר כדאמר רב נחמן לקמיה [לד:] גבי זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי כל דאלים גבר: **לסוף.** שנה או שנתים: **אודי ליה.** ההוא מחזיק לרב אידי בר אבין: **אוקמה רב חסדא בידיה.** דרב אידי: **א"ל.** רב אידי לרב חסדא: **להדר לי.** ההוא גברא פירי דאכל מההוא יומא עד האידנא מן היום שמת קרובי שאכלם שלא כדין: **אמאן קסמכת.** לזכות באילן: **אהאי.** אהולאת פיו שמודה עכשיו שאתה קרוב יותר והא איכא דאמר עד השתא אנא קרינא טפי ואכל פירות בדין כל דאלים גבר וזה שמודה עכשיו הרי הוא כנותן לך (ו) את האילן מדעתו אף על פי שלא זכית בו מן הדין: כיון

טפי אנא לא היה רוצה לחלוק עם רב אידי ונתן לו הקבל בחנם ולא בשביל שהיה קרוב יותר ומשום הכי קאמר רב חסדא הא איכא דאמר אנא קרינא טפי שמרצונו נתן לך ולא בשביל שאתה קרוב יותר ואביי ורבא סברי כיון דאודי אודי (ז) ומסתמא לא היה מוחל לו אלא מפני שהוא יותר קרוב ולשון אודי דמוק הוא וכן סברת אביי ורבא ואין לפרש דגרסינן דאיהו קרוב טפי והיה טוען (ח) דלא אכל פירות ולרב אידי היו לו עדים שאכל והא דקאמר איהו קאמר אנא קרינא טפי פירוש מעיקרא והואיל וכן השתא נמי מהימן במאי דאמר שלא אכלה במיגו שלא היה מודה וס"ל דאמרינן מיגו במקום עדים כדבסמוך דא"כ הוה ליה למימר הא איהו (ט) אמר לא אכלתי ואי בעי אמר אנא קרינא טפי ועוד א"כ הוה ליה לאסוקי נמי הכא בהאי לישנא כדמסיק בסמוך אביי ורבא לא סבירא להו הא דרב חסדא [מה לי לשקר במקום עדים לא אמרינן] וגירסת ר"מ נראה לר"י עיקר דלא גריס לסוף אודי ליה אלא גרס לסוף אימי סהדי דאיהו קריביה ולא גרס קרוב טפי שלא היו מעידים שרב אידי קרובו היה טפי מהאוא גברא אלא היו מעידים שרב אידי קרובו היה וההוא גברא לא היו מכירים אם הוא היה קרובו או לאו ולא היה לו שום עדי קורבה ואפי' (י) גרס טפי מלינו לפרש טפי מכל אותם שהיו העדים מכירים לכך אוקמה רב חסדא בידיה דרב אידי דהוי רב אידי ודאי וההוא גברא ספק והיה רב אידי תובע גם הפירות כיון שהודה שאכל ורב חסדא פטר ליה במיגו דאי בעי אמר לא אכלי כי אמר נמי אכלי ודידי אכלי מהימן (ז) ורבא ואביי סברי כיון שאכל פירות ואודי חייב לשלם ולא מהימן במיגו הואיל והקרקע יוצא מתחת ידו מן הדין דבקרקע ליכא מיגו וא"ת והא לקמן (דף נד.) אמרינן אי דמיא (ח) לרבי אבא לחד סהדא ולתרתין שנין ולפירי דכשמודה שאכל פירות ואיכא חד סהדא שחייב לשלם מתוך שאינו יכול ליגבע אבל אי ליכא חד סהדא לא היה חייב לשלם ואמאי נימא כיון שהקרקע יוצא מתחת ידו גם הפירות ישלם וי"ל דהתם מיירי שאומר שאכלה שלש שנים והעד אינו מעיד אלא משתים דהתם ודאי אי לא הוה חד סהדא פשיטא דפטור אע"פ שהקרקע יוצא מתחת ידו דאי מהימן אמאי דאכלה שלש שנים לא היה לנו להוציא הקרקע מידו כיון דאכלה שני חזקה וליכא למימר דנאמין לו שאכלה שלש שנים אבל לא נאמין שנקחה אלא בגזל אכלה כדאמרינן בהגזקין (ניטין דף נד: ושם) דנאמן אתה להפסיד שכרך ואין אתה נאמן להפסיד ספר תורה דלא דמי להתם (ט) ד(אף על פי שספר תורה) כיון שהוא כיד לוקח כאילו יש עדים שנתנו לשמן (י) מ"מ מפסיד שכרו כיון שמודה שאין מייבין לו כלום: ואי

מסורת הש"ס

(א) כתובות דף פז. (פעיל ה: ע"ש תוס' ד"ה אע"ג ניטין לד:). (ב) (ועי' טיפת סרי"ף והכלל"ם). (ג) [כתובות מג:]. (ד) רש"ל מה"ר.

גליון הש"ס

רשב"ם ד"ה לקוחה היא בידי בו' דאין נשבע' על הקרקעות. עיין לקמן דף קנח ע"ש כרשב"ם ד"ה לעיל:

הגהות הב"ח

(א) נב: מהדרנא מרעא בל"ל ריתיבא לה נמחק: (ב) שם נני אבוכון כל"ל ואות ד' נמחק: (ג) שם אלא כשבועה אכבשיה לשטר משכנתא בידי ואוכלה שיעור זוזי כל"ל ריתיבא אלא נמחק: (ד) שם לקוחה היא בידי: (ה) שם אנא קריבנא טפי אתא ההוא גברא: (ו) רשב"ם ד"ה ה"ל אבי מלוה דהייהו מכן שלש עשרה שנה ואילך דהוי ייתמי ליתמי וכי שיש עדים שהלוהו ושבע. נ"ב נראה מכאן דאפי' מת תוך הזמן לא נני מיתומים קטנים כלא שבועה דכיון שהם קטנים מיישינן טפי לגרר וכן היא דעת רי"ז בפ"ק דף כ: ד"ה ואפי' מיתמי וכ"כ בהגהת אשרי שם אחל מאשירי בפ"ק קיימן ע' חולק על זה אלא דאפי' מיתומים קטנים נני בתוך הזמן דלא מיישינן לגרר תוך הזמן וכן היא דעת רוב הגאונים וכמי נקטינן: (ז) ד"ה אמאי וכו' כונתן לך עכשיו אם האילן: (ח) תוס' ד"ה אמור וכו' דמפרש בשילה כל"ל ריתיבא בעמא נמחק: (ט) ד"ה אכבשיה וכו' וגזלן דידעי' דמעיקרא גזל שדה זו: (י) ד"ה ה"נ לסוף וכו' אודי דמסתמא: (כ) באא"ר שלא אכל פירות ולבב אודי הוי לי עדים שאכל ולקאמר רב חסדא הא איהו קאמר אנא קרינא טפי: (ל) באא"ר הא איהו דאמר וכו' ועוד דהוה ליה למיפרך ולאסוקי נמי כל"ל ריתיבא ל"כ נמחק: (מ) באא"ר ואפילו אי גרס' טפי: (נ) באא"ר מהימן ואביי ורבא סברי: (ס) באא"ר אי דמיא הא דרבי אבא לחד: (ע) באא"ר דלא דמי דהתם בספר תורה כיון כל"ל ריתיבא אע"פ נמחק: (פ) באא"ר ומכל מקום:

עין משפט נר מצוה

לב א ממ"י פי"ד מהל' מלוה הלכה ל' סמג עמין פד טוש"ע ח"מ סי' קח סעיף י:

מ ב ממ"י פי"ד מהלכות טוען הלכה ח ועיין בהסגות ומגיד משנה סמג עמין לה טוש"ע ח"מ סי' קמט סעיף כח:

מא ג ממ"י שם סמג שם טוש"ע שם סעיף כ וסעיף כב וסי' קנ סעיף ג ועי' שם:

מב ד ה ממ"י שם סע"ו הלכה נ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' קלט ס"ד:

רבינו גרשום

וכי גדלי יתמי אשתעי דינא בהדייהו משום דאי דקאמרת הבא ליפרע מנכסי יתומים (קטנים) לא יפרע אלא בשבועה מיתומים גדולים קאמר אבל מנכסי יתומים קטנים אפילו בשבועה לא יפרע דהכי קי"ל אין מוציאין מנכסי יתומין אלא (ו) לאכילת רבית: לסוף אודי ליה ההוא גברא דחפיס דלא הוי קריב ליה כותיה. א"ל רב חסדא והו שאומרים וכו' אמאי קא סמך מר אמלתיה דהאי דפודי ליה השתא. בזמן דהוי אכיל להו לפירי הוה קאמר דאנא קריבנא טפי ובדין אכל ולא מהדר לך דמי פירי. ואביי ורבא לא סבירא להו דרב חסדא אלא כיון דאודי אודי:

(ו) נרשם בל"ל אע"כ שיהה רבית אוכלת בהן (והוא כערכין דף כב ע"ש):

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com